

GENOPBYGNINGEN AF DET GRØNLANDSKE LANDSBIBLIOTEK

Af Hans Westermann

Ikke alt i denne verden går som planlagt, og planerne kan ændres på mere eller mindre drastisk vis. Det Grønlandske Landsbibliotek kom i februar 1968 ud for en af disse mere drastiske ændringer, idet en meget voldsom brand lagde biblioteksbygningen i ruiner netop på et tidspunkt, hvor et omfattende om- og tilbygningsarbejde nærmede sig sin afslutning.

Biblioteksbygningen var opført i begyndelsen af 1930-erne og tilhørte skolevæsenet, indtil den i årene omkring 1960 etapevis overgik til biblioteksvæsenet. Den stadigt voksende tilgang af bøger, som dels skulle fordeles til de øvrige folke- og skolebiblioteker dels indgå i landsbibliotekets egne samlinger havde reelt sprængt rammerne, hvorved det daglige arbejde i meget høj grad var vanskeliggjort med nedsat effektivitet til følge. Man så derfor med længsel og forventning frem til færdiggørelsen af ombygningsarbejdet, som, selv om det ikke på længere sigt ville have løst lokaleproblemerne, dog ville have muliggjort en rationel tilrettelæggelse af arbejdet til gavn for hele det grønlandske biblioteksvæsen og samtidig givet bibliotekets daglige benyttede et rummeligere udlånslokale og en langt bedre og større læsesal end tidligere.

Men alt dette blev som bekendt til intet, og om morgenen den 10. februar stod man tilbage med en brandtomt og en lille filial, som et år tidligere var blevet indrettet i en boligblok (Blok P). Bogbestanden her var på godt 2.000 bind, og filialen måtte med denne bogbestand og med et par læsepladser i en lille læsestueafdeling overtage landsbibliotekets funktioner. En så voldsom reduktion af både lokaler og bogbestand måtte naturligvis i første omgang blive mest følelig i Godthåb – således var håndbogssamlingen og groenlandicasamlingen, som var blevet et arbejdsredskab, som næsten daglig benyttedes af bl. a. en stor del af seminariets og realskolens elever, nu ikke mere til disposition.

Men meget hurtigt måtte branden også få virkning for landets øvrige biblioteker og desværre en virkning, som vil holde sig en rum tid. Blandt meget andet brændte

alle centralkartoteker med oversigter over samtlige bibliotekers bogbestand, fortegnelser over hvortil tidligere bestilte, men endnu ikke leverede bøger skulle sendes, et meget stort antal nye bogbestillingslister med tilhørende fordelingsoversigt, fortegnelsen over vandrebøgernes placering m. v. – Modtagelsen af de tidligere bestilte bøger måtte udskydes på ubestemt tid, da den bibliotekstekniske behandling og fordeling af dem var helt umulig under de givne forhold – med det resultat, at de bogudsendelser, som skulle have fundet sted til folke- og skolebibliotekerne i løbet af sommeren, først har kunnet foretages i slutningen af 1968 og begyndelsen af 1969 fra den afdeling af landsbiblioteket, som er etableret i København.

Og hermed er vi inde på de planer, der er lagt for landsbibliotekets virksomhed i de nærmest følgende år: Indtil et nyt landsbibliotek er opført – herom senere – kan kun rent administrative opgaver vedrørende de øvrige biblioteker løses ved biblioteket i Godthåb. Alle de mere pladskrævende opgaver: indkøb og fordeling af nye bøger og returtagning og nyfordeling af vandrebøgerne må løses andetsteds. Det blev derfor meget hurtigt besluttet at søge oprettet en indkøbs- og fordelingscentral i København således, at disse arbejdsopgaver kunne genoptages, og for at den nytilkomne opgave: retableringen af den brændte bogbestand, ialt ca. 26.000 bind, kunne løses. Specielt af hensyn til det sidstnævnte arbejde måtte en københavnsafdeling foretrækkes, dels fordi det på forhånd måtte anses for umuligt at skaffe de tilstrækkelige lokaler i Godthåb, dels fordi afstanden til leverandørerne – forlag og antikvarboghandlere – da bliver den kortest mulige og endelig, fordi alle bøgerne skal indbindes i København, før de kan indgå i biblioteket.

En nyoprettet institution, Folkebibliotekernes Depotbibliotek, kunne tilbyde både kontor- og magasinplads, og i september kunne indkøbsafdelingen etableres under noget nær ideelle forhold. Arbejdet her er nu lagt i faste rammer, og jævnsides med indkøb og fordeling af bøger anskaffet over den løbende driftsbevilling indkøbes de bøger, som skal erstatte den mistede bogbestand således, at de samlet kan afsendes til Godthåb den dag, et nyt landsbibliotek står klar til at modtage dem.

Selve retableringsarbejdet fordeler sig på to hovedområder: Retablering af den egentlige folkebiblioteksbogbestand og retablering af groenlandicasamlingen. Genopbygningen af folkebiblioteksbogbestanden vil næppe frembyde uovervindelige vanskeligheder – hidtil har kun vist sig rent tekniske moms-problemer, som imidlertid er blevet løst på en helt tilfredsstillende måde. Det må naturligvis forudses, at et betydeligt antal bøger må eftersøges antikvarisk og at eftersøgningen nok i en række tilfælde vil blive ret så omfattende, men opgavens løsning skulle ligge inden for det muliges grænser.

Det samme kunne man ikke i februar 1968 mene om retableringen af groenlandicasamlingen. Denne samling – dels et studiebibliotek dels et grønlandsk bogmuseum

– indeholdt omkring 6.000 numre, hvorefter en meget betydelig del måtte karakteriseres som sjældenheder, nogle som overordentligt store sjældenheder, og endelig fandtes enkelte unika, bl. a. en samling Kleinschmidt-manuskripter. Størstedelen af groenlandicasamlingen blev ødelagt ved branden, men alle de bøger, som kun var delvis brandskadet eller røgskadet – alle var vandskadet – blev i håbet om at noget ville kunne restaureres nedsendt til København. Som følge af, at bøgerne under slukningsarbejdet var blevet overdænget med vand, måtte de nedfryses for at undgå skimmel- og svampeangreb, og denne nedfrysningssproces havde frosten allerede straks ved brandens ophør påbegyndt med det resultat, at bøgerne frøs sammen til store sammenhængende blokke. Alt måtte derfor pakkes og sendes uden hensyn til, om restaurering var rimelig eller mulig – det måtte et senere sorteringsarbejde give klarhed over. Ved nedfrysningen var den skete skade „låst fast“, intet skulle derfor forceres, og man fik tid til at undersøge og vurdere mulighederne for genanskaffelser, som kunne overflødiggøre overordentligt kostbart restaureringsarbejde.

Fhv. direktør Knud Oldendows næsten 3.000 bind store groenlandicasamling, som skulle være indgået i biblioteket ved ombygningens afslutning stod endnu i februar 1968 – og står altså nu fortsat – opmagasineret i Det Kgl. Bibliotek i København. Denne store bogsamling skulle nu danne det idag næsten uvurderlige grundlag for landsbibliotekets groenlandicasamling. At samlingen vidstes at stå intakt i Det Kgl. Bibliotek i København var en trøsterig tanke efter branden, selv om man samtidig måtte erkende, at den ikke indeholdt alt det, der var gået tabt. Og det var arbejdet med at udfylde disse huller, som i februar 1968 måtte forekomme meget vanskeligt og til dels håbløst. Med så meget større forbløffelse må man derfor idag, godt et år efter branden, konstatere, at en betydelig del af de bøger og tryk, som man umiddelbart måtte betragte som allervanskeligst at erstatte, igen findes i landsbiblioteket tilvejebragt dels som gaver dels ved køb hos private, hos antikvarboghandlere og hos institutioner. Der er naturligvis fortsat huller i samlingen, men nu forekommer arbejdet ikke længere på nogen måde håbløst. – Gennemgangen af det nedfrosne materiale er kun netop påbegyndt, men det kan allerede nu siges, at det takket være alle de bøger, det er lykkedes at fremskaffe, kun vil være en lille del, det vil være rimeligt at ofre de meget store restaureringsudgifter på.

Skaden på biblioteksbygningen var så omfattende, at genopbygning var umulig, og den måtte nedrives fuldstændigt. Som nævnt ville bygningen ikke – heller ikke efter ombygningen – i ret mange år kunne have rummet selv de mest elementære former for biblioteksvirksomhed, og da man nu i bogstaveligste forstand stod på bar bund, var det naturligt at søge *den* biblioteksbygning opført, som på langt sigt kunne danne ramme om biblioteksarbejdet. Samtidig var der mulighed for at få et gammelt ønske om en mere central placering af biblioteksbygningen realiseret. Placeringsspørgsmå-

let er nu så vidt afklaret, at der på arkitektens tegnebord ligger skitser til et bibliotek på ca. 1.800 m². Pladsbehovet er udregnet på grundlag af det befolkningstal, Godthåb, eller rettere selve Nûk, vil have, når den er fuldt udbygget omkring midten af 1970-erne, og bygningen vil derfor i en lang årrække give mulighed for at imødekomme de krav, man må stille til et moderne bibliotek – det vil bl. a. sige, at der vil blive indrettet foredragssal, studiekreds- og mødelokaler, studierum med mikrofilm-apparatur, musikbibliotek m. v. Da desuden oplandsafdelingen – for at benytte den syddanske terminologi – bliver dimensioneret således, at en effektiv arbejdsgang kan tilrettelægges, er der al grund til at tro, at hele Grønland vil få glæde af det nye bibliotek. Disse udsigter gør det lettere for bibliotekets personale, og forhåbentlig også for de mennesker, der både i og uden for Godthåb har brug for biblioteket, at affinde sig med, at man et par år endnu må drive biblioteksvirksomhed under vanskelige og besværliggjorte ydre betingelser.

Denne oversigt over genopbygningsarbejdet skal afrundes med en kort omtale af den økonomi, der er forbundet med det. Landsbiblioteket er en statsinstitution, og da staten som bekendt er selvforsikrende, kom ingen forsikringssum umiddelbart til udbetaling. Men finansudvalget tiltrådte en bevilling, som muliggør en fuldstændig genopbygning af bogbestanden, og da yderligere planerne om opførelsen af et tidsvarende og tilstrækkelig stort landsbibliotek er tiltrådt, er der god grund til at udtrykke glæde over den behandling, den grønlandske bibliotekssag har fået hos myndighederne.